Wösten juridisch advies

Postbus 11721 wosten@ xs4all.nl Tel (070) 322 8859
2502 AS 's-Gravenhage banknr 707.140.307 Fax (070) 322 6655

Aan: B&W van Berkelland
Postbus 200
7270 HA BORCULO

Per email: info@gemeenteberkelland.nl

Onderwerp: zienswijzen MER-beoordeling veehouderij Walemaatweg 2 te Geesteren
Mijn kenmerk: V028/Zw.Ber
Uw kenmerk: 4751

's-Gravenhage, 1 juni 2020

Geacht College,

Namens

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

-

alsmede

- Coöperatie Mobilisation for the Environment U.A. (MOB) te Nijmegen

- Vereniging Leefmilieu te Nijmegen

worden zienswijzen ingebracht op het MER beoordelingsbesluit d.d. 14 april 2020 naar aanleiding van de MER startnotitie inzake het bedrijfsplan **varkenshouderij Mts Ter Haar, Walemaatweg 2 te Geesteren**.

Door de vergunningaanvrager wordt beoogd een ruime verdubbeling van het aantal fokzeugen (van 470 naar 1.178 fokzeugen), een verdrievoudiging van het aantal biggen (van 1.512 naar 4.432 biggen). Het aantal vleesvarkens zou toenemen van 2.964 naar 3.130 stuks. Met deze dieraantallen zou het bedrijf in de categorie grootste varkensbedrijven van Nederland terecht komen.

Zienswijzen bij MER-beoordelingsbesluit
Uiteraard is het bekend dat op basis van de Algemene wet bestuursrecht en bijbehorende jurisprudentie bij ter inzage legging van het MER beoordelings-besluit formeel geen zienswijzen kunnen worden ingediend. Formeel kan pas worden gereageerd op het bedrijfsplan als het ontwerpbesluit omgevingsvergunning wordt gepubliceerd en ter inzage gelegd door het bevoegde gezag. Daarbij wordt dan ook het MER-beoordelingsbesluit ter inzage gelegd. Op beide (ontwerp)besluiten kan dan gelijktijdig schriftelijk worden gereageerd.

Omwonenden hebben geen andere keuze dan wel nu van zich te laten horen bij B&W en gemeenteraad van Berkelland. Het is raadzaam dan ook een afspraak te organiseren tussen omwonenden en de wethouder en/of raadsleden om de verontrusting te bespreken over de bedrijfsplannen.

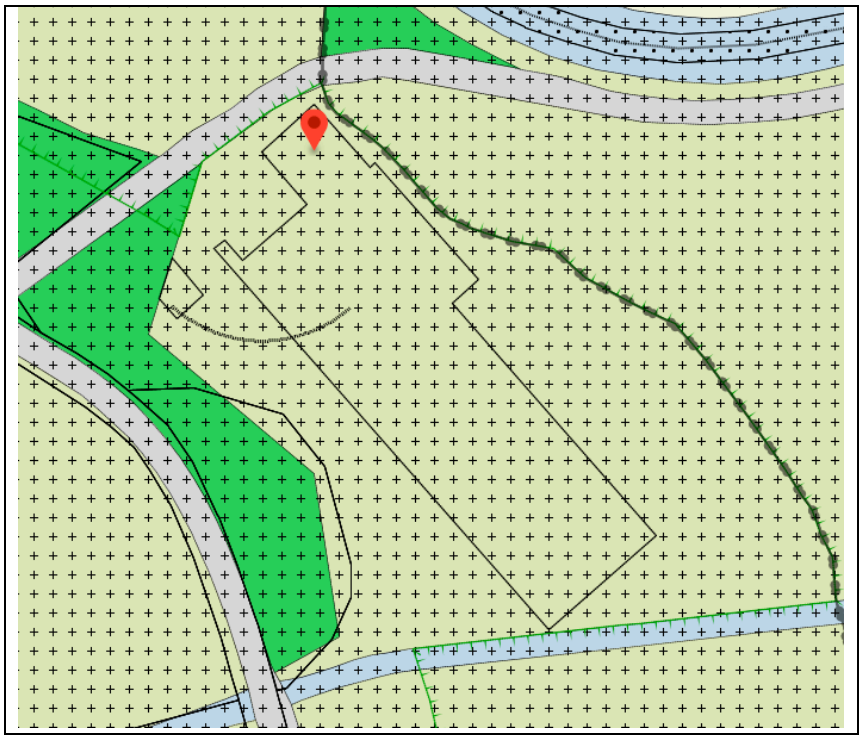
Het omgevingsrecht schiet schromelijk tekort om de belangen van omwonenden tijdig kenbaar te kunnen maken. Formeel wordt pas inspraakgelegenheid geboden nadat het gemeentebestuur en/of gemeenteraad in beginsel met het bedrijfsplan heeft ingestemd. Ingediende zienswijzen nadat een ontwerpbesluit ter inzage is gelegd is in de politieke praktijk als mosterd na de maaltijd. Zienswijzen op een ontwerpbesluit wordt zelden serieus meegewogen in de definitieve besluitvorming.
Overigens geldt wel dat zienswijzen een noodzakelijke voorwaarde zijn om later eventueel om tussenkomst van de bestuursrechter te vragen. Daarom is het raadzaam in een zo vroeg mogelijk stadium stelling te nemen en die kenbaar te maken bij het gemeentebestuur.

Bestaande bedrijfssituatie en directe omgeving
De bedrijfslocatie ligt tussen de bebouwde kom van Neede en Borculo, met binnen een straal van 500 meter 5 woningen van derden.

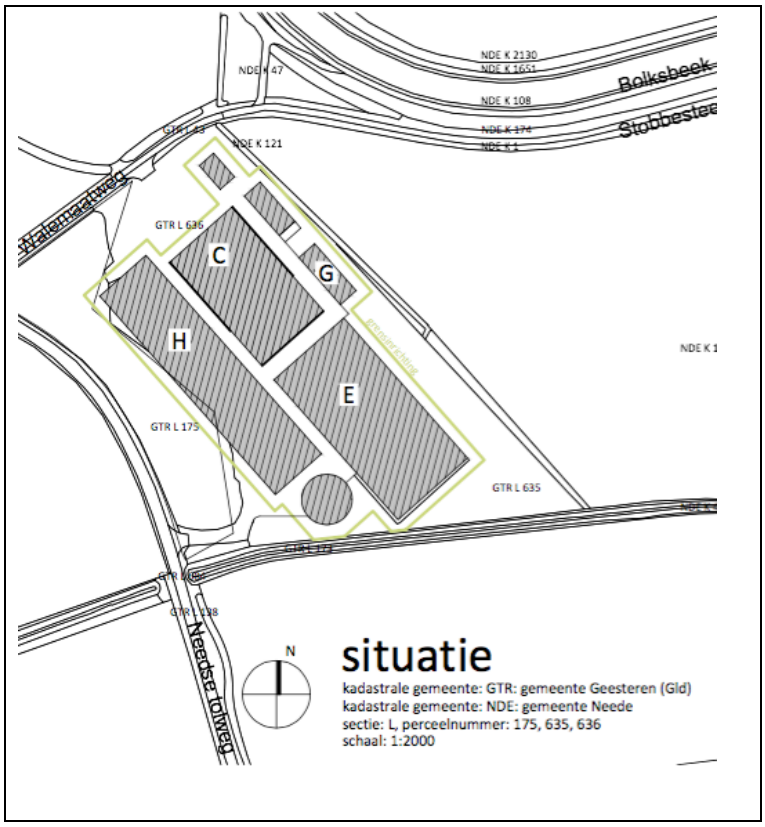

luchtfoto, actuele situatie

Bestemmingsplan, actuele bestemming
Het ontwerp bestemmingsplan 2016 toont het volgende bedrijfsperceel. In het geldende bestemmingsplan wordt geen bouwblok genoemd.

bouwblok in ontwerp bestemmingsplan

Beoogde stalbouw
Het bedrijfsplan omvat de bouw van een nieuwe varkensstal.

bedrijfsplan bedrijfsuitbreiding

Megastallen in Berkelland
Megastallen zijn een trendbreuk met de bestaande veehouderij. Waar eerder veehouderij nog uit gezinsbedrijven bestond, worden die steeds meer door megastallen verdrongen. Dit wordt algemeen als een ongewenste ontwikkeling ervaren. Zie ook de Tweede Kamer-motie van 15 februari 2011 (motie nummer 28286-472).

Megastallen bedreigen niet alleen de gezinsbedrijven maar ook het sociaaleconomisch evenwicht van het agrarische buitengebied. Veehouderij dreigt hoofdzakelijk bulkproductie te worden. Nederland is ten opzichte van buitenlandse concurrentie niet langer meer onderscheidend. De aanwezigheid van een goed ontwikkelde infrastructuur (zoals de haven van Rotterdam; invoer van veevoer) en veehouderij-expertise (zoals van de Landbouw-Universiteit van Wageningen) zijn niet langer bijzonder en in tal van andere landen beschikbaar. Nu ook de veehouderij-productiefactoren in Nederland fors hoger liggen dan in het buitenland, waaronder grond en milieu-investeringen, mist bulkproductie elk reëel toekomstperspectief in Nederland.

Ook sociaal stuit veehouderij op steeds hardnekkiger verzet: een megastal staat in Nederland al snel in de achtertuin van de buren. Veehouders dreigen met de opkomst van megastallen het draagvlak in de maatschappij te verspelen. Met de opkomst van megastallen zijn de verhoudingen tussen ondernemerschap en de bewonersbelangen ernstig verstoord geraakt.

Het gemeentebestuur van Berkelland heeft zich te bezinnen op de toekomst van de veehouderij bij het opstellen van haar ruimtelijke agrarische beleid, zoals de bestemmingsplannen en het toestaan van vrijstellingen op die bestemmingsplannen.

Verantwoordelijkheid gemeentebestuur: draagvlak bewoners voor veehouderij
Direct omwonenden ondervinden direct de gevolgen van een eventueel op te richten nieuwe varkensstal.

Het gemeentebestuur draagt medeverantwoordelijkheid voor een voldoende sociaal evenwicht in het buitengebied. Sociaal evenwicht kan ernstig worden ondergraven indien schaalvergroting van veehouderij de woonbelangen in gevaar brengt.

Het gemeentebestuur moet bekend zijn met het gegeven dat in de provincie Brabant een omgevingsdialoog wettelijk is voorgeschreven. Een dialoog is niet het zelfde als een monoloog. Een dialoog heeft enkel betekenis indien de noodzaak bestaat om tot overeenstemming te komen. Dat betekent minimaal dat eerst overlegd plaats heeft, en pas daarna eventueel bedrijfsplannen ontwikkeld.

Gegeven de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur voor een voldoende sociaal klimaat is zij gehouden tijdig en op gepaste wijze aandacht te geven aan de voorliggende bedenkingen, waaronder een reële dialoog tussen initiatiefnemer en omwonenden voorafgaand aan het opstellen van de bedrijfsplannen, die is gericht op overeenstemming tussen de belanghebbenden.

Bedrijfsplan bedreigt woonkwaliteit omwonenden
Met het bedrijfsplan is onder meer sprake van combiluchtwassers.
Combi luchtwassers betreffen een uiterst omstreden techniek.
De gestelde milieuprestaties zijn ernstig onzeker.

Ondernemer en de omgevingsdienst verkeren kennelijk nog in de ontkenningsfase, en veronderstellen dat de milieuprestaties van dit type luchtwassers voldoende vast staan. Alsof er nooit in opdracht van de regering onderzoek is gedaan door de WUR, waarmee is vast komen te staan dat de geclaimde stank- en stikstofemissiereductie hoogst onzeker is. Voor de WUR rapporten zie www.wur.nl/nl/nieuws/Rendement-combi-luchtwassers-lager-dan-verwacht.htm

Maar, zelfs als zou worden uitgegaan van de gestelde stankemissiereductiefactor van 45 % dan nog is sprake van een milieutechnisch onwenselijke situatie.

Bij het bedrijfsplan is onderstaande stankberekening gevoegd.

Volgnummer	Geurgevoelig object	Xcoordinaat	Ycoordinaat	Cumulatieve geurbelasting
1	Needse Tolweg 12	235 200	460 864	8,1
2	Needse Tolweg 13-15	235 003	461 100	4,7
3	Stobbesteeg 7	235 934	460 942	7,8
4	Stobbesteeg 8	235 759	461 047	10,9
5	Needse Tolweg 25	235 700	460 440	7,1
6	Hekweg 19	235 429	460 225	6,5
7	Hekweg 15-17	235 242	460 182	4,6
8	GL Rutgersweg 36 Noo	236 049	462 630	3,6
9	Hilverseweg 21a Noor	236 369	462 267	2.9
10	Borculoseweg 104	237 681	461 375	2.5
15	Oude Borculoseweg 16	237 573	461 308	2.9

Met het bedrijfsplan van de varkenshouder dreigt een geurbelasting van ruim meer dan 8.0 Ou/m3 op de woning Stobbesteeg 8. Een geurbelasting toestaan boven de 8,0 Ou/m3 is onverenigbaar met de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur voor het waarborgen van een veilig woon- en leefklimaat.

In het grootste deel van Nederland geldt een geurnorm van 8 Ou/m3 voor bewoners in het buitengebied. Het gemeentebestuur van Berkelland heeft de bevoegdheid om de geurnormen binnen de gemeentegrenzen in overeenstemming te brengen met de norm in het merendeel van Nederland, maar heeft dat tot op heden niet gedaan. Daarmee doet B&W afbreuk aan de woonbelangen van de inwoners van Berkelland.

De gemeenteraad van Berkelland heeft in 2018 besloten het bestaand geurbeleid vooralsnog niet aan te passen, maar om de ontwikkelingen te monitoren. In 2021 is de Raad voornemens het opstellen van gemeentelijke geurbeleid opnieuw in overweging te nemen.

Gegeven het combiluchtwasser-affaire wordt stevig aangedrongen bij B&W en de Berkellandse gemeenteraad om het opstellen van gemeentelijke geurbeleid eerder op de bestuursagenda te zetten. Uitgangspunt daarbij dient te zijn dat de inwoners van Berkelland worden gezien als burgers met een normaal reukorgaan. Met andere woorden: een normstelling conform hetgeen in het merendeel van Nederland geldt. Dit komt neer op 8.0 Ou/m3 voor burgers in het buitengebied.

- Nadere duiding vergunde stankbelasting
De wettelijke normen voor geurhinder zijn volgens de GGD niet gebaseerd op onderbouwde milieutechnische inzichten.

Om een juist inzicht te krijgen in de ernst van de optredende stankbelasting dienen de genoemde stankwaarden nader te worden geduid. Het nader duiden van de vergunde stankschade is mogelijk middels de Handreiking geurhinder en veehouderij behorend bij de Wet geurhinder en veehouderij. Bijlage 6B van de Handreiking geeft de volgende tabel.

Tabel B. Relatie tussen de voorgrondbelasting en de geurhinder

Voorgrondbelasting *	Geurhinder	
[ou_E/m^3 als 98-percentiel]	Concentratiegebied	Niet-concentratiegebied
1	4%	7%
1,5	5%	9%
2	6%	11%
3	8%	15%
4	11%	19%
5	12%	21%
6	14%	24%
7	16%	26%
8	17%	29%
9	19%	31%
10	20%	33%
12	23%	36%
14	25%	39%
16	27%	42%
18	29%	44%
20	31%	46%
22	32%	48%
24	(34%)	50%
26	(36%)	52%
28	(37%)	(53%)
30	(38%)	(54%)
32	(40%)	(56%)
34	(41%)	(57%)
36	(42%)	(58%)
38	(43%)	(59%)
40	(44%)	(60%)

* Berekend met V-Stacks gebied, V-Stacks vergunning of gelijk aan de norm voor de geurbelasting.

Gelderland, waaronder ook de woningen rondom de bedrijfslocatie, heet voor het merendeel een concentratiegebied (zie 2e kolom van de tabel). Die kwalificatie is in het leven geroepen vanwege de uitzonderlijk hoge concentratie landbouwhuisdieren. Hierbij is de - milieuwetenschappelijk nooit nader onderbouwde - aanname gemaakt dat mensen levend in Zuid- en Oost-Nederland minder stankgevoelig zijn dan in de rest van Nederland, en daarom minder bescherming behoeven tegen stankhinder.

Daarmee wordt gesuggereerd dat de bewoners in de concentratiegebieden een significant andere stanktolerantie hebben dan in de rest van Nederland. Die bewering is niet gebaseerd op milieuwetenschappelijk onderzoek, en vermoedelijk een milieuwetenschappelijk onhoudbare bewering. Deze - omstreden - aanname wordt in het vervolg aangehouden.[1]

[1] In een niet-concentratiegebied ligt dit percentage logischerwijs nog veel hoger. Er dient rekening mee te worden gehouden dat het genoemde hinderpercentage in concentratiegebieden een onderschatting is van de werkelijke stankhinder.

Daarop dient de vraag gesteld te worden hoe een hinderpercentage 20-23% behorend bij een stankconcentratie van 11 Ou/m3 milieukwalitatief geduid moet worden. Hierop geeft het RIVM-rapport "Geur en gezondheid Onderdeel Veehouderij en geur GGD-richtlijn medische milieukunde, horend bij: RIVM Rapport 2015-0106 M. Venselaar-Mooij et al." het antwoord.

Uit dat rapport tabel 6.[2]

Tabel 6 Een indeling in milieukwaliteiten en hinder (Infomil, 2014e).

Milieukwaliteit	**% Hinder**
Zeer goed	< 5
Goed	5 - 10
Redelijk goed	10 - 15
Matige	15 - 20
Tamelijk slecht	20 - 25
Slecht	25 - 30
Zeer slecht	30 - 35
Extreem slecht	35 - 40

Vastgesteld dient te worden dat met een stankbelasting van 11 Ou/m3 behorend bij 20-23 % gehinderden overeenkomt met een 'tamelijk slechte' milieukwaliteit. Indien wordt aangenomen dat de bewoners van Berkelland normale mensen zijn met een normaal reukvermogen, dan moet worden vastgesteld dat sprake is van 33-36% gehinderden, wat overeenkomt met een 'zeer slechte' milieukwaliteit.

Nu sprake is van combi luchtwassers met een onzekere emissiereductieprestatie én het besluit is gebaseerd op de omstreden aanname dat bewoners in concentratiegebieden meer stank tolereren, moet rekening worden gehouden met zowel veel hogere emissies alsook een lagere stanktolerantie.
Rekening moet worden gehouden met een nog ernstiger aantasting van de woonkwaliteit. Hieronder wordt daar nader op ingegaan.

Rapport Commissie Biesheuvel
Bij de beoogde luchtwasser wordt aangenomen dat een stankemissiereductie optreedt van 45%.
Een stankemissiereductie van 45% als gevolg van de luchtwassers staat allerminst vast.
Cliënten verwijzen naar het rapport *'Geur Bekennen'* van de Commissie Biesheuvel.
Die commissie is gevraagd de toedracht te onderzoeken van het combi luchtwasser debacle.

De gedupeerde omwonenden bieden inzicht in de ernst van de stankhinder.
De luchtwasserfabrikanten maken duidelijk hoe het debacle heeft kunnen ontstaan.
Een toelichting van een rijksambtenaar geeft inzicht in de gebrekkige zorgvuldigheid waarmee de factoren in Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv) worden vastgesteld.

> **2.1 Wat is geurhinder?**
>
> (...)
>
> Andere effecten van geur zijn misselijkheid en/of braakneigingen. Daarnaast kan geuroverlast leiden tot beperkingen van activiteiten of gedragingen, bijvoorbeeld: verstoring van slaap, ramen niet kunnen openen, niet buiten kunnen zitten of geen bezoek kunnen ontvangen et cetera. Langdurige geurhinder kan leiden tot stress-gerelateerde klachten.

[2] U vindt deze informatie ook elders, waaronder op de Infomil website. Zie:
www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw/geur/wgv-rgv/handreiking-wet/bijlagen/bijlage-7-geurhinder/

3.1 Omwonenden

(...)

Je kunt er geen jas voor aan trekken of een trui voor uittrekken. Je zit gevangen in die stank.

De impact van de stank blijft niet beperkt tot overlast voor individuen. Het werkt door in de sociale samenhang in gemeenschappen. Deelnemers ervaren scherpe tegenstellingen in de gemeenschap. Aan de ene kant staan de mensen die gelieerd zijn aan de veehouderij en aan de andere kant staan de mensen die overlast van veehouderijen hebben. Mensen vertellen dat zij het afschuwelijk vinden om voortdurend in hun eigen gemeenschap te moeten opkomen voor hun rechten en daarbij steeds als lastig en vervelend te worden weggezet. Dit veroorzaakt een gespleten gemeenschap. Sommige mensen zijn daardoor bang openlijk hun belangen te verdedigen.

3.3 Luchtwasserfabrikanten

Naast de omwonenden en varkenshouders ervaren ook luchtwasserfabrikanten problemen. De bewoordingen die zij gebruiken spreken boekdelen. Luchtwasserfabrikanten benadrukken eensgezind dat de luchtwassermarkt 'kapot' is. 'Eigenlijk moeten we stellen, deze sector is failliet.' De fabrikanten vertellen dat zij de investeringen die zij aanvankelijk hebben gedaan voor het ontwikkelen van luchtwassers niet hebben terugverdiend. Zij hebben verlies geleden. 'Op dit moment is de markt zo kapot dat wij geen geld meer kunnen verdienen.' 'We zitten met z'n allen aan de grond'.

(...)

De huidige regelgeving legt de verantwoordelijkheid om binnen de geurnormen te blijven niet bij de veehouder neer. Luchtwasserfabrikanten benadrukken dat veehouders niet hoeven te voldoen aan een doelvoorschrift, maar alleen aan een middelvoorschrift. Dat is geen stimulans voor veehouders om de geur zoveel mogelijk terug te dringen, menen luchtwasserfabrikanten. 'In je doelvoorschrift zeg je tegen die boer: het is jouw probleem. Als hij dan een slechte luchtwasser heeft, haalt hij dat doel niet en heeft hij een probleem met de handhaver.' Nu werkt dat niet zo en dat heeft weerslag op de keuze van een veehouder bij de aanschaf van een luchtwasser. Fabrikanten signaleren dat veehouders bij de aankoop van een luchtwasser vooral letten op een lage prijs. Dat maakt het voor de fabrikanten lastig om kwaliteit te leveren. 'Zo goedkoop mogelijk. Zo is de markt gegroeid. Daar moet je nu weer uit zien te komen om kwaliteit te kunnen leveren'.

(...)

Verder is er in de huidige regelgeving geen certificering van luchtwassers. Dat is een gemis, menen luchtwasserfabrikanten, want certificering kan de kwaliteit van luchtwassers stimuleren. Ter vergelijking vertellen zij over het 'drietrapssysteem' in Duitsland. 'Wij [in Nederland] hebben een nultraps.' Het drietrapssysteem bestaat uit 'gecertificeerde systemen, een meting en nog een keer een beoordeling. (...) Voldoet hij [de luchtwasser] prima: alles groen. Voldoet hij niet: komen er twee of drie punten uit, die zijn rood. Die moet je oplossen en anders komt er een serieuze boete.'

4.5 Rendement van luchtwassers en geurproductie in de stal

Het huidige systeem van regelgeving op het gebied van luchtwassers en stallen gaat enerzijds uit van geuremissies (OUE/s) en anderzijds van geurverwijderingsrendementen (%). Voor elke locatie waar zich een luchtwasser bevindt wordt aangenomen dat er een reductie (bijv. 80%) optreedt van de emissie van een 'conventionele' stal zonder emissiebeperkende maatregelen. Op deze wijze wordt berekend wat dan de emissie uit de stal met luchtwasser zou zijn. Opgelet moet worden dat de reductie- percentages niet te veel een eigen leven gaan leiden, aangezien de uiteindelijke emissie dus niet alleen van het verwijderings- percentage afhangt, maar ook van de geurvracht die vanuit de stal de luchtwasser ingaat – de geurproductie in de stal. Met andere woorden: als de geurproductie in de stal zelf (dus voor de luchtwasser) lager is dan de 'standaardwaarde' die gehanteerd wordt voor een conventionele stal, dan is een lager verwijderingspercentage nodig om uiteindelijk de gewenste geuremissie naar de omgeving toe te realiseren. Andersom geldt: als de emissie uit de stal zelf veel hoger is dan de standaard- waarde, zal de uiteindelijk emissie naar de omgeving toe ook veel hoger zijn dan gewenst, terwijl de luchtwasser het beoogde rendement van bijv. 80% wel realiseert. Er zijn aanwijzingen dat de geurproductie in de stal in veel gevallen beduidend hoger kan zijn dan de waarde waarvan in de Rgv wordt uitgegaan voor een conventionele stal. Dat betekent enerzijds dat het meten van een luchtwasserrendement onvoldoende inzicht geeft in de uiteindelijke geuremissie die optreedt: ook al is het geurrendement in orde, dan nog kan er sprake zijn van een hogere emissie, aangezien de emissie het product is van de geurconcentratie en het luchtdebiet (ventilatiedebiet van de stal). Anderzijds is het waarschijnlijk dat een veel hogere of lagere geurproductie in de stal tot gevolg kan hebben dat het geurrendement van de luchtwasser verandert. Dit maakt ook dat het bepalen van een rendement niet voldoende is om de geuremissie vast te stellen. Dit betekent ook dat wanneer de bepaalde geurrendementen in de praktijksteekproef uit het recente WUR onderzoek wel in orde waren geweest, dit niet wil zeggen dat de gewenste geuremissie werd bereikt. Om de daadwerkelijke geuremissie vast te stellen is het niet voldoende om de geurconcentratie vast te stellen van de lucht na de wasser, maar moet ook het luchtdebiet (ventilatiedebiet van de stal) gemeten worden.

4.6 Beschrijving luchtwassers in leaflets

In Bijlage 1 van de Rgv (Regeling geurhinder en veehouderij) en van de Rav (Regeling ammoniak en veehouderij) wordt een lijst gegeven van de luchtwasser die veehouders mogen toepassen bij stallen. Daarbij staan de geur- en ammoniakemissiefactoren voor iedere luchtwasser vermeld. De emissiefactoren zijn berekend door de emissiefactor van 'overige huisvestingssystemen' te vermenigvuldigen met het reductiepercentage dat voor de betreffende luchtwasser geldt. Elk systeem wordt aangeduid met een unieke code, beginnend met BB of BWL en het jaar waarin het systeem is opgenomen in de Rav. Voor elke luchtwasser (of luchtwassysteem) geldt dat nadere details (zoals de eisen die aan het systeem gesteld worden en een schematische tekening) worden beschreven in zogenaamde 'stalbeschrijvingen' of 'leaflets' en in het "Informatiedocument Luchtwassystemen Veehouderij".

Indien een luchtwasser voldoet aan de eisen uit deze documenten, dan gaat de Rgv ervan uit dat deze luchtwasser de geurreductie die Rgv aan het stalsysteem is toegekend, kan halen. Dan kan de geurbelasting worden berekend met de geuremissiefactor die de Rgv aan het stalsysteem toekent. De vraag is echter of alle combi-luchtwassers die aan deze eisen voldoen (en daarom vallen onder een bepaalde BWL-code) de gewenste geurreductie wel (kunnen) halen. Indien dat niet het geval is, zal de daadwerkelijk geurbelasting voor omwonenden hoger uitvallen dan waarvan bij vergunningverlening is uitgegaan. Bovendien bepaalt naast het rendement van de luchtwasser ook de geurproductie in de stal de uiteindelijke geuremissie. Deze factoren kunnen maken dat de geurbelasting hoger is, dan bedoeld is bij de vergunningverlening.

Een 'geurdicht' juridisch systeem veronderstelt dan ook dat het voldoen aan de eisen die voor BWL-code garandeert dat de geurreductie die Rgv aan het stalsysteem toekent ook daadwerkelijk door dat stalsysteem kan worden bereikt, mits dit systeem goed wordt onderhouden. Als blijkt dat de luchtwassers deze geurreductie in de praktijk niet kunnen halen, dan gaat de berekende geurbelasting van een stalsysteem teveel afwijken van geurbelasting die in de praktijk kan worden gehaald. Daardoor kan de geurbelasting voor omwonenden hoger uitvallen dan volgens de wettelijke geurnormen aanvaardbaar is.

De leaflets zijn niet gekoppeld aan een leverancier of fabrikant, maar beschrijven de eisen zoals die gelden voor een luchtwassysteem, ongeacht de leverancier van het systeem. In het verleden (tot en met 2008) werd onderaan de leaflets de naam van één of meerdere leveranciers vermeld (wat overigens niet betekende dat andere bedrijven het systeem niet mochten bouwen en leveren), maar in 2009 zijn de namen van de leveranciers van de leaflets verwijderd. Dit had tot gevolg dat ook andere bedrijven deze luchtwassers op de markt gingen brengen onder het betreffende BWL-nummer. Regelmatig is door luchtwasfabrikanten gesuggereerd dat dit een van de redenen is dat luchtwassers in de praktijk niet voldoende kwaliteit hebben, ondanks dat zij aan de leaflet voldoen. Er is echter geen onderzoek bekend waarin een verband is aangetoond tussen de leverancier en de kwaliteit of werking van het luchtwassysteem.

In bovengenoemde documenten wordt (naast een aantal ontwerpcriteria) ook een aantal procesparameters genoemd waaraan het systeem moet voldoen, in het bijzonder wordt voor de pH (zuurtegraad) en de EC (elektrische geleidbaarheid) van het waswater voorgeschreven in welke range deze zich mogen bevinden. Sinds 1 januari 2016 moeten alle luchtwassers voorzien zijn van een elektronisch monitoringssysteem, wat betekent dat minimaal eens per uur de pH en EC van het waswater, het elektriciteitsverbruik (kWh-meter), de geproduceerde hoeveelheid spuiwater en de drukval over de luchtwasser moeten worden geregistreerd of gelogd.

De Commissie ziet dat het voldoen aan de leaflets en aan het informatiedocument niet betekent dat de beoogde geurrendementen (zoals deze golden tot 20 juli 2018) ook worden behaald. De in deze documenten vastgelegde kenmerken zijn niet voldoende om te borgen dat het geurrendement ook in de praktijk wordt behaald. Dit is in lijn met het recente WUR- onderzoek waarin geen verband wordt gevonden tussen het al dan niet voldoen aan de EC en pH waarden van het leaflet en het gevonden geurrendement.

Het rapport biedt inzicht in de ernst van de schade voor de omwonenden en oorzaken die aan het debacle ten grondslag liggen. U dient gevolgen te verbinden aan deze bevindingen. U kunt niet vertrouwen op de gestelde emissiefactor van 45%.

Verantwoordelijkheid ondernemer

Opgemerkt wordt dat omwonenden part noch deel hebben aan de wijze van beoordeling van de te realiseren stankemissiereductiepercentages door luchtwassers. Zij dienen te kunnen rekenen op betrouwbare milieutechniek en het daaraan ten grondslag gelegd milieuwetenschappelijk onderzoek, kortom op een controleerbaar resultaat, namelijk verschoond blijven van onredelijke stankoverlast.

En, in geval van onverhoopt disfunctioneren van de milieutechniek en /of gebleken onzorgvuldig milieuonderzoek naar die milieutechniek moeten zij kunnen rekenen op een spoedige en accurate oplossing voor de milieuschade. Hierbij geldt dat de vergunninghouder-ondernemer in de eerste plaats verantwoordelijkheid draagt voor een deugdelijk functioneren van de milieutechniek. In het geval de vergunninghouder /ondernemer moet vaststellen vergunning te hebben aangevraagd voor een ondeugdelijke milieutechniek en die vervolgens ook heeft gerealiseerd dan heeft die ondernemer dit op te lossen met de leverancier van de luchtwasser.

Dat het openbaar gezag aan een luchtwassertype een specifieke milieuprestatie heeft toegekend, ontslaat de ondernemer niet van diens verantwoordelijkheid in geval van disfunctioneren van de luchtwasser.
Het moet tot het ondernemersrisico gerekend worden indien B&W moet concluderen dat het disfunctioneren van de vergunde luchtwassers een omstandigheid is om de vergunning in te trekken en/of aanvullende voorschriften te stellen. B&W handelt hier niet naar, en verlegt het risico volledig naar de omwonenden.

Stikstof en Natura 2000, combiluchtwasser met onzekere emissies
Niet alleen de stankemissiereductie blijkt te worden onderschat. Ook de stikstofemissiereductiefactor is onzeker.

Aan combiluchtwassers wordt op basis van de Regeling ammoniak en veehouderij een ammoniakemissiereductie van 85% toegekend. Die claim is niet gebaseerd op deugdelijk wetenschappelijk onderzoek, en daarmee in strijd met artikel 6 lid 3 Hrl.

Blijkens de brief van Staatssecretaris Van Veldhoven d.d. 3 april 2018 met kenmerk IENW/BSK-2018/49980 ontbreekt de zekerheid dat enkele veel toegepaste luchtwassers de gestelde ammoniakemissiereductie realiseren. Uit die brief worden de volgende 3 passages genoemd.

> Het onderzoek richt zich op twee veel voorkomende typen combi-wassers, namelijk BWL 2009.12 en BWL 2006.14. In het onderzoek zijn deze twee typen combi-wassers bemeten op elk twee locaties, dus het onderzoek omvat in totaal vier meetlocaties. Luchtwasser BWL 2009.12 betreft een "gecombineerd luchtwassysteem 85% ammoniakemissiereductie met watergordijn en biologische wasser" en heeft daarnaast een toegekend geurverwijderingsrendement van 85%. Dit type luchtwasser is geïnstalleerd op 'locatie 1' en
> 'locatie 2'. Luchtwasser BWL 2006.14 betreft een "gecombineerd luchtwassysteem 85 % ammoniakemissiereductie met chemische wasser (lamellenfilter) en waterwasser" en heeft daarnaast een toegekend geurverwijderingsrendement van 70%. Dit type luchtwasser is geïnstalleerd op 'locatie 3' en 'locatie 4'.

> Resultaten
> De prestaties van de enkelvoudige luchtwassers kwamen overeen met de in de regelgeving opgenomen waarden. Voor combi luchtwassers was de prestatie echter aanzienlijk lager dan waar in de regelgeving van wordt uitgegaan. De gemiddelde geurverwijdering van de combi luchtwassers was 40%. Dat is de helft van de verwachte gemiddelde reductie van 81%. Voor ammoniakverwijdering was de gemiddeld gemeten reductie 59%, ten opzichte van een verwachte reductie van 85%.

> Luchtwassers worden met name in de provincies Noord-Brabant, Gelderland en Limburg veelvuldig toegepast, voornamelijk bij varkenshouderijen (ruim 2.400). Van alle luchtwassers is bijna de helft van het type combi luchtwasser.

De brief van de staatssecretaris volgt op het ook elders in deze brief genoemde WUR-onderzoek *Evaluatie geurverwijdering door luchtwassystemen bij stallen Deel 2: Steekproef rendement luchtwassers in de praktijk.*
Met dat onderzoek is ook vast komen te staan dat de wetenschappelijke onderbouwing ontbreekt van de in de Regeling ammoniak en veehouderij gestelde ammoniakemissiereductie van 85% bij combi luchtwassers. In het onderzoek wordt een op basis van praktijkmetingen vastgestelde reductiefactor genoemd van 59%, wat betekent dat een tweevoudig hogere emissie optreedt t.o.v. een reductie van 85%.

Nu het kennelijk meer dan 1.200 bedrijven met de betrokken combi luchtwassers betreft waarbij rekening moet worden gehouden met een bijna drievoudig hogere (ca. 40% emissie in plaats van 15%) ammoniakemissie dan waarvoor vergunning is verleend, moet worden vastgesteld dat geen zekerheid bestaat over de omvang van de natuurschade als gevolg van die ruim 1.200 veebedrijven.

De Habitatrichtlijn schrijft voor dat zekerheid dient te bestaan over het ontbreken van significant negatieve gevolgen van een plan of project voor de betrokken natuurwaarden. Nu over de omvang van de natuurschade als gevolg van ammoniakdeposities van ruim 1.200 veebedrijven kennelijk geen zekerheid bestaat, voldoet ook hierom de Passende Beoordeling niet aan de te stellen eisen. Het voorliggende bedrijf is één van die 1.200 bedrijven.

De reductiefactor van 85% is vastgelegd in de Regeling ammoniak en veehouderij.

Aan die reductiefactor kan in het kader van de Wnb-vergunningverlening op basis van de beschikbare passende beoordeling geen dragende betekenis worden toegekend. Immers, de passende beoordeling stelt de eis dat zekerheid is verkregen dat met de beoogde installatie geen potentieel negatieve effecten optreden. Die zekerheid ontbreekt indien sprake is van een installatie waarbij ook combiluchtwassers worden gerealiseerd.
Hieruit volgt dat niet zeker is gesteld dat de beoogde bedrijfsvoering daadwerkelijk een afname van de stikstofemissies zal geven ten opzichte van de eerder vergunde bedrijfsvoering.

Vergroten bouwblok, wijzigen bestemmingsplan
Het bedrijfsplan omvat het wijzigen van het bouwblok. Zie afbeelding hierboven.
Krachtens het vigerende bestemmingsplan 'Buitengebied integrale herziening' van 24 juni 1993 is zelfs in het geheel geen bedrijfsvoering toegestaan, en zou het dus ook niet kunnen uitbreiden.
De bouwvergunning voor de thans bestaande bedrijfsvoering is verleend met vrijstelling artikel 19 lid 1 WRO. De beoogde bedrijfsuitbreiding betreft een vergroting van het bedrijfsperceel zoals krachtens de vrijstelling is toegelaten.
Het bedrijf ligt in een verwevingsgebied. Dit houdt in dat door het bevoegde gezag gehouden is het evenwicht te bewaken tussen de verschillende ruimtelijke belangen. Ruimte voor intensieve veehouderij dient een verhouding te staan tot de overige aanwezige belangen. Een megastal past daar niet in. Het toelaten van een groter bouwperceel om de realisatie van een megastal mogelijk te maken is strijdig met het geldende beleid, en dient hierom niet te worden toegestaan.

Gezondheidsrisico's
Gegeven de omvang van het bedrijf moet rekening worden gehouden met gezondheidbedreigende emissies. Naast fijnstof is sprake van de emissie van verschillende typen zoönosen. Meerdere GGD-onderzoekspublicaties bevestigen dat aanleiding bestaat voor zorg. Echter, het bevoegde gezag heeft tot op heden geen duidelijke aanvullende maatregelen genomen en/of regels gesteld die tegemoet komen aan die zorgen. Het bevoegde gezag schuift deze zorgplicht ten onrechte als een hete aardappel voor zich uit.

Bedrijfsbrandrisico
Bij herhaling, en met dieptragische gevolgen, is vastgesteld moeten worden dat in de veehouderij volstrekt onvoldoende aandacht wordt besteed aan het risico op stalbrand. Dit blijkt dikwijls verband te houden met een productiemarkt die extreem is gericht op productiekostenreductie. Zowel de elektriciteitshuishouding (onder andere ten behoeve van luchtwassers alsook de mechanische ventilatie), de compartimentering alsook de bouwmaterialen vormen noodzakelijke aandachtspunten in het reduceren van brandrisico.
De aanmeldnotitie volstaat met het melden van de aanwezigheid van brandblusmiddelen (!)
Ten onrechte ontbreekt een brandrisico-analyse bij de aanmeldnotitie.

Conclusie
B&W stelt dat geen MER noodzakelijk is. Dat besluit kan gegeven het voorstaande geen stand houden. Tenminste op het onderdeel geur, Natura 2000 en planologische gevolgen schiet het bedrijfsplan tekort. Het gemeentebestuur is bovendien gehouden te waken dat voldoende draagvlak bestaat voor het agrarisch ondernemerschap. Daartoe is tenminste onderzoek nodig in de vorm van een dialoog. Het MER-beoordelingsbesluit is onzorgvuldig tot stand gekomen en kan mitsdien niet ongewijzigd in stand blijven.

Hoogachtend

Mr. V. Wösten